

Náklady řízení

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení ve sporech o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, nelze poměřovat úspěch a neúspěch ve věci jen tím, jak bylo o konkrétním návrhu rozhodnuto. To konkrétně znamená, že je třeba rozlišovat mezi posuzováním samotné existence nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci (základu nároku) a rozhodováním o konkrétní výši přiměřeného zadostiučinění za existující nemajetkovou újmu. Prokáže-li žalobce základ svého nároku, avšak obecný soud přizná žalobci nižší přiměřené zadostiučinění, než jakého se domáhal, přesto se při rozhodování o náhradě nákladů řízení uplatní § 142 odst. 3 o. s. ř., jenž umožňuje i částečně úspěšnému žalobci přiznat náhradu nákladů řízení v plném rozsahu. Žalobce totiž nemůže být při rozhodování o náhradě nákladů řízení „trestán“ za ne zcela přiléhavý odhad výše budoucího přiznaného nároku.

Rozhodl-li proto obecný soud o náhradě nákladů řízení podle § 142 odst. 2 o. s. ř., aniž by bylo patrné, proč se odklonil od četné judikatury Ústavního soudu a nepoužil § 142 odst. 3 ve spojení s § 136 o. s. ř., porušil právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 3394/23 ze dne 7.5.2024)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele D.S., zastoupeného Mgr. J.B., advokátem, sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2023, č. j. 30 Cdo 1357/2023-239, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 17. 1. 2023, č. j. 30 Co 412/2022-159, a proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 14. 10. 2022, č. j. 24 C 55/2021-96, za účasti Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 1, jako účastníků řízení, a České republiky - Ministerstva dopravy, jako vedlejší účastnice řízení, tak, že městský soud v Praze výrokem III. rozsudku ze dne 17. 1. 2023, č. j. 30 Co 412/2022-159, porušil základní právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Výrok III. tohoto rozsudku se proto ruší. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění:

I. Vymezení věci a průběh předchozího řízení

1. Stěžovatel se žalobou domáhal po vedlejší účastnici České republiky - Ministerstvu dopravy zaplacení částky 150 000 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout v důsledku nepřiměřené délky správního (přestupkového) řízení vedeného Magistrátem hlavního města Prahy sp. zn. S-MHMP 106158/2017 ODA-TAX.

2. Obvodní soud pro Prahu 1 ("obvodní soud") napadeným rozsudkem konstatoval, že Magistrát hlavního města Prahy porušil zákon, když v řízení vedeném se stěžovatelem nevydal rozhodnutí v přiměřené lhůtě, žalovanou částku však stěžovateli nepřiznal. Obvodní soud totiž shledal, že význam řízení pro žalobce byl nepatrný, a proto se žalobci dostatečné satisfakce dostane již samotným konstatováním porušení povinnosti správních orgánů vydat rozhodnutí v přiměřené době. Vedlejší účastnici však soud uložil povinnost zaplatit stěžovateli náhradu nákladů řízení.

3. K odvolání stěžovatele i vedlejší účastnice Městský soud v Praze ("městský soud") napadeným

rozsudkem rozsudek obvodního soudu částečně potvrdil, změnil jej pouze co do výše stěžovateli přiznaných nákladů řízení a rozhodl zároveň, že žádný z účastníků odvolacího řízení nemá nárok na náhradu nákladů řízení. Městský soud se zabýval zásadní odvolací námitkou stěžovatele, a sice závěrem o nepatrném významu posuzovaného řízení pro stěžovatele a ztotožnil se se závěry soudu I. stupně, že konstatování porušení práva je dostatečným a přiměřeným zadostiučiněním za nemajetkovou újmu, která stěžovateli vedením posuzovaného řízení vznikla. Stěžovatel se mohl spolehnout na mechanismus, kdy advokát, který jej stejně jako stovky dalších řidičů taxislužby v Praze, využívajících platformu UBER, zastupoval v přestupkovém řízení, vypořádá prostřednictvím svého účtu uložené peněžité sankce, tj. že se vedení přestupkového řízení neprojeví v jeho poměrech nejistotou ohledně uložení, resp. výše peněžité sankce, kterou by měl ze svých prostředků uhradit. Výsledek přestupkového řízení pak nebyl pro stěžovatele významný ani z hlediska případného omezení možnosti dalšího podnikání v oboru silniční dopravy. O nákladech odvolacího řízení městský soud rozhodl podle § 224 odst. 1 ve spojení § 142 odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád ("o. s. ř.") - stěžovatel se sice ubránil odvolání vedlejší účastnice, neprosadil však své odvolání. Vzhledem k částečnému úspěchu obou účastníků v odvolacím řízení tedy odvolací soud rozhodl, že žádný z nich nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení.

4. Následné dovolání stěžovatele i vedlejší účastnice Nejvyšší soud dle § 243c odst. 1 a 3 a § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř., odmítl jako nepřijatelné, včetně dovolání stěžovatele proti výrokům o nákladech odvolacího řízení podaného dle nesprávného poučení soudu II. stupně. O nákladech dovolacího řízení Nejvyšší soud rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá nárok na jejich náhradu s tím, že tento výrok není třeba odůvodňovat (§ 243f odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

5. K jednotlivým stěžovatelem vzneseným otázkám Nejvyšší soud uvedl, že stanovení formy nebo výše přiměřeného zadostiučinění je především úkolem soudu prvního stupně a přezkumu odvolacím soudem. Přípustnost dovolání tak nemůže založit pouhý nesouhlas s formou přisouzeného zadostiučinění, neboť ta se odvíjí od okolností každého konkrétního případu a nemůže sama o sobě představovat otázku hmotného práva ve smyslu § 237 o. s. ř. Nejvyšší soud připomenul, že při přezkumu formy zadostiučinění v zásadě posuzuje právní otázky spojené s výkladem podmínek obsažených v § 31a odst. 2 a 3 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem ("zákon č. [82/1998](#) Sb."), přičemž zvolenou formou se zabývá až tehdy, byla-li by vzhledem k aplikaci tohoto ustanovení na konkrétní případ zcela zjevně nepřiměřená, což se ale v případě stěžovatele nestalo. Jinými slovy, Nejvyšší soud posuzuje v dovolacím řízení jen správnost úvah soudu, jež jsou podkladem pro stanovení formy přiměřeného zadostiučinění.

6. Přípustnost dovolání není dle Nejvyššího soudu založena ani otázkou posouzení kritéria významu předmětu posuzovaného řízení pro stěžovatele [§ 31a odst. 3 písm. e) zákona č. [82/1998](#) Sb.], neboť při jejím řešení se odvolací soud od judikatury Nejvyššího soudu neodchýlil. Městský soud dospěl k závěru, že význam předmětu řízení byl pro stěžovatele pouze nepatrný. Svědčily tomu konkrétní okolnosti věci, mimo jiné, že pokuta a náklady správního řízení byly hrazeny z účtu právního zástupce stěžovatele, stejně jako v obdobných případech provozovatelů dopravní služby pomocí aplikace Uber. Uznal-li tedy po řádném vyhodnocení kritéria významu předmětu řízení pro stěžovatele městský soud, že je dostačující formou zadostiučinění pouze konstatování porušení práva, je takový závěr v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu, která ji ustáleně považuje za plnohodnotnou formu morální kompenzace.

7. Nejvyšší soud se vyjádřil rovněž k námitce týkající se způsobu formulace výroku městským soudem, či k posouzení povahy kontrolního řízení dle zákona č. [255/2012](#) Sb., o kontrole. Nejvyšší správní soud přitom potvrdil, že doba, po kterou probíhala kontrola podle kontrolního řádu, jež správnímu řízení předcházela, a která sama o sobě nemohla vyústit v uložení nápravných (sankčních) opatření, nýbrž jejím výsledkem mohlo být pouze zahájení navazujícího správního řízení, v němž by

byly kontrolou zjištěné nedostatky projednány (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2023, sp. zn. 30 Cdo 283/2023) se do posouzení přiměřenosti délky řízení nezapočítává. Konečně námitku nezákonně získaných přípisů UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s. vyhodnotil Nejvyšší soud jako případnou vadu řízení, kterou by se však mohl zabývat pouze v případě, shledal-li by dovolání přípustným, což se ale v tomto případě nestalo.

II. Argumentace stěžovatele

8. Stěžovatel první částí ústavní stížnosti napadá výhradně výroky městského a Nejvyššího soudu o náhradě nákladů řízení před nimi, neboť je nepřiznaly ani jednomu z účastníků řízení. Odvolává se přitom na judikaturu Ústavního soudu, podle které nelze hovořit o bagatelnosti nákladů řízení a příslušenství tam, kde tyto náklady vyvolá svým postupem stát a tyto náklady jsou pak fakticky přenášeny na poškozeného, který se proti státu brání a je v základu věci úspěšný. Rozhodly-li tedy nyní soudy odlišně, jsou podle stěžovatele jejich závěry překvapivé a naprosto popírající princip úspěchu ve věci tak, jak byl vysloven pro obdobná řízení v konstantní judikatuře.

9. Stěžovatel odkazuje na obdobnou věc, ve které rozhodl Ústavní soud nálezem ze dne 27. 6. 2023, sp. zn. III. ÚS 1125/23. I tehdy šlo o posouzení úspěchu a neúspěchu obou účastníků kompenzačního řízení, kdy poškozený podal odvolání do výše finančního nároku a žalovaný stát podal odvolání do základu věci (tvrdil, že nemajetková újma nevznikla) a výsledkem byl rozsudek odvolacího soudu konstatující porušení práva. Ústavní soud s odkazem na ustálenou judikaturu konstatoval, že prokáže-li žalobce ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu základ svého nároku (existenci nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem), avšak přiměřené zadostiučinění mu posléze není přiznáno v plné žalované výši, přesto se při rozhodování o náhradě nákladů postupuje podle § 142 odst. 3 o. s. ř., jenž umožňuje přiznat i částečně úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, neboť rozhodnutí o výši plnění závisí na úvaze soudu (dále viz náleze ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. IV. ÚS 649/22, či ze dne 11. 8. 2020 sp. zn. I. ÚS 799/20). Stěžovatel zdůrazňuje, že dokonce i změna v neprospěch poškozeného ohledně formy či výše přiznaného zadostiučinění neznamená neúspěch ve věci a uplatní se při rozhodování o náhradě nákladů řízení § 142 odst. 3 o. s. ř. Postupem nerespektujícím tento výklad je porušeno právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny (viz náleze ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. II. ÚS 3388/11).

10. Stěžovatel tvrdí, že platí-li pro odvolací řízení, že i neúspěšné odvolání poškozeného za současného neúspěšného odvolání státu (škůdce) je prizmatem rozsudku soudu prvního stupně plným úspěchem, pak je nutno tento úspěch přiznat také v dovolacím řízení, kdy dovolání státu bylo odmítnuto. Výsledkem řízení, a to i dovolacího, je totiž stoprocentní úspěch stěžovatele, a to i když dovolání stěžovatele a i dovolání státu byla odmítnuta. Ústavněprávní problém spatřuje stěžovatel i v neodůvodnění nákladů dovolacího řízení. Za situace, kdy stěžovatel v dovolání poukazoval na specifikum věci a dával je do souvislosti s judikaturou, považuje rezignaci Nejvyššího soudu na odůvodnění za projev libovůle.

11. V doplnění ústavní stížnosti napadá stěžovatel předmětná rozhodnutí již jako celek. Upozorňuje, že v řízení bylo provedeno nezákonné dokazování, ze kterého vzešly stěžejní závěry, na nichž je vystavěno odůvodnění rozhodnutí. Jde o dva přípisy UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., které byly nezákonně získány v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 12 C 51/2021 a neměly být jako nezákonný důkaz použity. Postupem soudů proto byla překročena jejich pravomoc, byla porušena základní práva stěžovatele a nebyla respektována povinnost mlčenlivosti advokáta (§ 124 o. s. ř.).

12. Stěžovatel připomíná, že řízení o odškodnění za nepřiměřenou délku řízení je primárně založeno na odškodnění prožitku, který člověk má vnitřně spojený s průběhem řízení a nejistotou o výsledku

řízení. Napadené rozhodnutí však údajně spočívá na závěru, že uhrazení pokuty třetí osobou po skončení správního řízení způsobuje, že věc měla od samého počátku pro stěžovatele pouze nepatrný význam, neboť nejistotu nepocítoval. Stěžovatel ale odmítá, že zaplacení pokuty ze strany třetí osoby až po ukončení správního řízení trvajících déle než 3 roky mělo vliv na jeho prožívání nejistoty o výsledku řízení v jeho průběhu; nadto když ani o zaplacení pokuty ze strany třetí osoby rovněž neměl žádnou jistotu. Stěžovatel připomíná, že mu výsledek řízení znám nebyl.

13. Obecné soudy dle stěžovatele vycházely z přesvědčení, že "fenomén" UBER automaticky vylučuje nejistotu na straně stěžovatele. Tento závěr je však založen na kolektivní vině; dle soudů již použití předmětné aplikace zakládalo vědomost uživatelů, že páchají přestupek. Stěžovatel ale připomíná, že dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2017, sp. zn. 30 Cdo 4670/2016, platí, že "samotný výsledek řízení, ve kterém mělo dojít k porušení práva poškozeného na projednání věci v přiměřené lhůtě, není pro posouzení, zda k porušení tohoto práva skutečně došlo (včetně úvahy o významu předmětu řízení pro poškozeného), a tedy i pro stanovení případného odškodnění, zásadně rozhodný."

14. Stěžovatel dále vznáší námitku proti postupu soudů, které za účelem odškodňování nepřiměřené délky řízení nezahrnuly do celkové doby řízení i fázi kontrolního řízení dle zákona o kontrole, které stěžovatel přirovnává k přípravnému řízení jako součásti trestního řízení či k daňové kontrole jako součásti daňového řízení. Stěžovatel rovněž tvrdí, že napadené rozhodnutí je v rozporu s principem právní jistoty, neboť z recentní judikatury Městského soudu v Praze v obdobných věcech vyplývá (např. sp. zn. 19 Co 195/2023, 19 Co 232/2023 a dalších), že poškozeným bývá finanční forma odškodnění přiznávána.

15. Stěžovatel v ústavní stížnosti užívá četné odkazy na judikaturu Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva, mnohdy se tak však děje bez patřičného provázání s obsahem napadených rozhodnutí i bez bližšího vysvětlení. Tímto způsobem dokládá, že nepoctivý úmysl (patrně stěžovatele) je vyloučen prima facie, neboť v přestupkovém řízení nemůže nepoctivě jednat či že odsouzený má nárok na kompenzaci za nepřiměřenou délku řízení, nebyla-li nepřiměřená délka řízení primárně kompenzována ve snížení trestu.

16. Ze všech těchto důvodů se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí pro porušení čl. 11 a čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

III. Vyjádření účastníků řízení a vedlejší účastnice

17. Nejvyšší soud odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí, ve kterém se vypořádal s námitkami stěžovatele a vysvětlil, proč v jeho případě nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces ani práva stěžovatele na ochranu vlastnictví. Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení pak koresponduje s výsledkem tohoto řízení a Nejvyšší soud jej neodůvodňuje.

18. Městský soud rovněž odkázal na odůvodnění svého rozsudku; ústavní stížnost považuje za nedůvodnou.

19. Vedlejší účastnice uvedla, že se stěžovatel domáhal zcela nepřiléhavého žalobního požadavku (150 000 Kč), přičemž základní částka, z níž se vychází při určování peněžitého zadostiučinění, činí 15 000 Kč za každý rok řízení, přičemž první dva roky je tato částka poloviční. Reálná hodnota sporu mohla proto při dané délce řízení činit cca 30 000 Kč, což je částka bagatelní. I proto je ústavní stížnost zjevně neopodstatněná. Stěžovatel v přestupkovém řízení nemohl pocítovat nejistotu, neboť nemohl očekávat pro něj příznivý výsledek. Délka řízení mu byla paradoxně ku prospěchu, když v jejím důsledku došlo k zániku odpovědnosti stěžovatele za přestupek podle § 35 odst. 1 písm. g)

zákona č. [111/1994](#) Sb. z důvodu uplynutí promlčecí doby a s ohledem na to mu byla snížena pokuta. Již tím se stěžovateli dostalo zadostiučinění. Nadto se mohl stěžovatel spolehnout na mechanismus, kdy advokát, který jej stejně jako stovky dalších řidičů taxislužby v Praze, využívajících platformu UBER, zastupoval v přestupkovém řízení, vypořádá sám uložené peněžité sankce z advokátní úschovy předmětné společnosti. Tak tomu bylo i u stěžovatele. Podnikání společnosti UBER bylo dobře zorganizované včetně toho, že tato společnost řešila sankce za protiprávní jednání ukládané osobám podnikajícím pod její záštitou. Vzhledem k zavedené praxi stěžovatel neměl od počátku daného správního řízení důvod se domnívat, že z tohoto způsobu řešení uložených pokut bude právě on vynechán.

20. Vedlejší účastnice se dále vyjádřila k námitce nezákonného dokazování a upozornila přitom, že se o účtu advokátní úschovy dozvěděla od substituční zmocněnkyně právního zástupce stěžovatele v obdobné věci. K námitce, že kontrolní a správní řízení tvoří celek, vedlejší účastnice sdělila, že výkon kontroly dle zákona č. [255/2012](#) Sb. není správním řízením. Kontrola a správní řízení jsou dva zcela samostatné procesní instituty, které - byť se doplňují a existují mezi nimi určité spojitosti - slouží každý jinému cíli,

21. Pro posouzení ústavního rozměru stížnosti stěžovatele je dále významné, že se stěžovatel účastnil rozsáhlé koordinované aktivity velkého počtu subjektů směřující ke generování zisku provozováním přepravy osob v rozporu se zákonem. Tato aktivita dosáhla rozměrů, jež citelně zatížily aparát veřejné moci, a nepřímo tak přispěly k prodlužování řízení vedených státním aparátem. Společnost Uber B. V., v České republice, ale i v mnoha zemích Evropy a světa provozovala aplikaci Uber, aniž by byly při jejím užívání dopravci dodrženy povinnosti stanovené právními předpisy. Odpovědnost za problematické podnikání, resp. porušování zákona, dopadla na spolupracující dopravce, kteří při poskytování přepravy porušovali zákon, přičemž protiprávnosti svého jednání si byli dokonce vědomi. Společnost těmto dopravcům zabezpečila právní zastoupení v přestupkových řízeních stejným právním zástupcem, který je v řízeních hájil až na výjimky stále dokola se opakující šablonovitou obranou bez reálné šance na úspěch. Jak bylo prokázáno, společnost Uber B. V. dokonce za dopravce hradila i sankce uložené jim v jednotlivých přestupkových řízeních. I této podpory si byli dopravci vědomi. Stěžovatel přitom v kompenzačním řízení snahu přesvědčit soud, že v důsledku nesprávného úředního postupu byl skutečně poškozen, neměl.

22. Vedlejší účastnice uzavírá, že se v případě stěžovatele jedná o zjevné protiprávní zneužití presumpce vzniku újmy a tedy o zjevné zneužití práva na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení, které nepoživá právní ochrany. Proto není ústavní stížnost důvodná.

23. Stěžovatel nevyužil možnost podat k vyjádřením účastníků a vedlejší účastnice repliku.

IV. Splnění podmínek řízení

24. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel před jejím podáním vyčerpal veškeré zákonné procesní prostředky ochrany svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario).

V. Vlastní posouzení věci Ústavním soudem

25. Úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti, nikoliv běžné zákonnosti (čl. 83 Ústavy). Není proto součástí soustavy obecných soudů, není povolán k přezkumu správnosti aplikace podústavního práva a do jejich rozhodovací činnosti může zasáhnout jen tehdy, shledá-li porušení některého

základního práva nebo svobody.

26. Ústavní soud dále připomíná, že podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby, přičemž závazná je část odůvodnění nálezu, která je spjata s jeho výrokem (tzn. nosné důvody rozhodnutí, ratio decidendi), neboť právě (a jen) v rámci tohoto odůvodnění musí být daný výrok vykládán. Toto konstatování činí zdejší soud zejména proto, že v nyní posuzované věci je argumentováno jeho četnou judikaturou a aplikovatelností jeho právních závěrů na nyní posuzovanou věc; pro posouzení této ústavní stížnosti je tedy zásadní zejména to, postupovaly-li obecné soudy v souladu se závěry a právními názory uvedenými v nálezech ve skutkově a právně obdobných věcech.

27. V nyní posuzované věci, zejména v části, ve které Ústavní soud shledal porušení stěžovatelových základních práv, jde o náhradu nákladů řízení. Ústavní soud se k rozhodování ve věcech nákladů řízení staví zdrženlivě a podrobuje je toliko omezenému ústavněprávnímu přezkumu. Ačkoliv totiž i rozhodnutí o nákladech řízení může mít citelný dopad do majetkové sféry účastníků řízení, samotný tento spor zpravidla nedosahuje intenzity způsobit jejich základní práva. Nicméně i toto rozhodování je nedílnou součástí soudního řízení jako celku (viz např. nález ze dne 2. 5. 2002, sp. zn. III. ÚS 455/01), přičemž "právo na přiznání přiměřené (a právním předpisem stanovené) náhrady nákladů, které úspěšné straně v řízení vzniknou, je součástí práva na spravedlivý proces a také souvisí, pokud jde konkrétně o náklady právního zastoupení, s právem na právní pomoc ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny" (viz nálezy ze dne 3. 1. 2023, sp. zn. IV. ÚS 1059/22, ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. IV. ÚS 649/22 či ze dne 4. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 598/2000).

28. Ústavní soud se opakovaně vyjadřoval k problematice rozhodování o náhradě nákladů řízení ve sporech o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a zákona č. [82/1998](#) Sb., mezi které se řadí i spor řešený v nyní posuzované věci před obecnými soudy (viz např. nález ze dne 19. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 1665/11). Ústavní soud zdůraznil, že pro rozhodování o náhradě nákladů řízení zpravidla platí zásada úspěchu ve věci (§ 142 o. s. ř.), doplněná zásadou zavinění. Poměřovat úspěch a neúspěch ve věci však nelze jen tím, jak bylo o konkrétním návrhu rozhodnuto, ale je třeba jej posuzovat v širších souvislostech. Rozhodování o nákladech řízení nesmí být jen "mechanickým" posuzováním výsledků sporu bez komplexního zhodnocení rozhodnutí v meritu věci.

29. Ve sporech o přiměřené zadostiučinění podle § 31a zákona č. [82/1998](#) Sb. to pak konkrétně znamená, že je třeba rozlišovat mezi posuzováním samotné existence nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci (základu nároku) a rozhodováním o konkrétní výši přiměřeného zadostiučinění za existující nemajetkovou újmu. Rozhodování o výši přiměřeného zadostiučinění, na rozdíl od posuzování existence újmy, obecně splňuje podmínky použití § 136 o. s. ř., a tedy představuje úvahu soudu ve smyslu tohoto ustanovení. Neexistuje totiž žádná exaktní metoda, jak stanovit přiměřenost zadostiučinění, respektive jeho výši. Proto prokáže-li žalobce ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu základ svého nároku, avšak obecný soud přizná žalobci nižší přiměřené zadostiučinění, než jakého se domáhal, přesto se při rozhodování o náhradě nákladů řízení uplatní § 142 odst. 3 o. s. ř., jenž v takovém případě, tedy závisí-li rozhodnutí o výši plnění na úvaze soudu, umožňuje i částečně úspěšnému žalobci přiznat náhradu nákladů řízení v plném rozsahu. Žalobce nemůže být při rozhodování o náhradě nákladů řízení "trestán" za ne zcela přiléhavý odhad výše budoucího přiznaného nároku (viz nález ze dne 20. 6. 2023, sp. zn. III. ÚS 1125/23 či ze dne 11. 8. 2020, sp. zn. I. ÚS 799/20).

30. Ústavní soud se v nálezech ze dne 11. 10. 2023, sp. zn. I. ÚS 1934/23, či ze dne 5. 9. 2023, sp. zn. IV. ÚS 3194/22, zabýval otázkou, zda se prioritou prokázání základu nároku nad určením jeho přiměřené výše (tzn. pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení) uplatní i při rozhodování o nákladech odvolacího řízení, v němž odvolací soud již neřeší (jako v nyní posuzované věci) otázku

základu nároku, nýbrž na základě jeho uznání určuje volnou úvahou podle § 136 o. s. ř. konkrétní výši přiměřeného zadostiučinění. Východisko pro řešení této otázky Ústavní soud spatřuje v tom, že na dané řízení je nutno nahlížet jako na jeden celek a úspěšným v něm byl tehdejší stěžovatel, neboť základ samotného nároku sporný nebyl a také mu bylo přiznáno zadostiučinění, tehdy sice v penězích, avšak nikoliv ve výši, jakou požadoval. Ústavní soud i v těchto rozhodnutích zopakoval, že tato skutečnost není rozhodující, neboť dané rozhodování, na rozdíl od posuzování existence újmy, obecně splňuje podmínky pro použití § 136 o. s. ř., a tedy představuje úvahu soudu ve smyslu tohoto ustanovení, kdy neexistuje žádná exaktní metoda, jak stanovit přiměřenost zadostiučinění (jeho výši). Pokud proto v takových případech obecný soud nepostupuje dle § 142 odst. 3 o. s. ř., který umožňuje i částečně úspěšnému žalobci přiznat náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, aniž by zároveň náležitě vysvětlil (s ohledem na konkrétní okolnosti případu) z jakého důvodu, porušuje tím právo stěžovatele, který se jinak domohl odškodnění, na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny).

31. Pro úplnost je třeba zdůraznit, že z pohledu setrvalého přístupu Ústavního soudu k tzv. bagatelním sporům se napadený rozsudek dotýká účelu, podstaty a smyslu ústavního práva na náhradu škody (viz čl. 4 odst. 4 Listiny) způsobené nesprávným úředním postupem podle čl. 36 odst. 3 Listiny, i když "jen" v otázce náhrady nákladů řízení (např. náleze ze dne 15. 2. 2012, sp. zn. III. ÚS 3659/10). Napadené rozhodnutí je z pohledu kvalitativního významné (nikoli tedy z hlediska kvantitativního - viz náleze ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 3725/13) a z důvodu ochrany ústavnosti (zájem na respektování judikatury Ústavního soudu) svým významem přesahuje věc samotnou. Již dříve Ústavní soud ostatně konstatoval, že závěry přijaté městským soudem mohou mít vliv i na jiná další řízení, ve kterých by napříště nemuselo být vyžadováno dodržování § 142 odst. 3 o. s. ř., a proto "ústavněprávní hodnota sporu" převáží nad "kvantitativní stránkou věci" (srov. nálezy ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. III. ÚS 2018/15) a ze dne 23. 2. 2021, sp. zn. IV. ÚS 2009/20). Ani v této věci proto Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) nemůže přejít, že v případě naplnění podmínek pro postup podle § 142 odst. 3 o. s. ř. městský soud tuto skutečnost v rozporu s čl. 95 odst. 1 Ústavy pominul a bez potřebného vysvětlení použil jiné zákonné ustanovení.

32. Ústavní soud uzavírá, že v nyní posuzované věci byla existence nemajetkové újmy způsobené stěžovateli, a tedy i základ stěžovatelova nároku, prokázána. Obecné soudy však stěžovateli zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu nepřiznaly. Při rozhodování o náhradě nákladů řízení je však s ohledem na shora predestřenou judikaturu nutné vycházet ze skutečnosti, že byl stěžovatel plně úspěšný při prokázání základu nároku; neúspěšný byl pouze při určení jeho výše, která ovšem závisela na úvaze soudu. Rozhodl-li tedy městský soud o náhradě nákladů řízení podle § 142 odst. 2 o. s. ř., aniž by z jeho rozhodnutí bylo patrné, proč se odklonil od četné judikatury Ústavního soudu a nepoužil § 142 odst. 3 ve spojení s § 136 o. s. ř., porušil právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny. V této části je tedy ústavní stížnost důvodná.

33. K jiným závěrům dospěl Ústavní soud při hodnocení nákladového výroku Nejvyššího soudu. Nyní posuzovaná věc se oproti výše citovaným rozhodnutím liší v tom, že v řízení o náhradě nemajetkové újmy dle zákona č. [82/1998](#) Sb. podali stěžovatel i vedlejší účastnice dovolání, v rámci kterého Nejvyšší soud mimo jiné rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení. Učinil tak za situace, kdy odmítl dovolání stěžovatele i vedlejší účastnice jako nepřijatelná. Rozhodnutí o nákladech dovolacího řízení bylo tedy za situace, kdy stěžovatel svým procesním postupem neumožnil Nejvyššímu soudu věcný přezkum napadeného rozhodnutí, ovlivněno (ne)účelností vynaložených nákladů (§ 142 o. s. ř.). Jinak řečeno, pouze předložil-li by stěžovatel Nejvyššímu soudu argumentaci, která by soud přesvědčila (resp. byla způsobilá jej přesvědčit), že se odvolací soud při svém rozhodování například odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo že není rozhodovací praxe Nejvyššího soudu jednotná (viz § 237 o. s. ř.), a umožnil by tak Nejvyššímu soudu se rozhodnutím odvolacího soudu zabývat meritorně, bylo by možné tyto náklady považovat za potřebné k účelnému uplatňování práva. Nebylo-li však takových nákladů, nebylo ani co přiznávat;

tomu ostatně odpovídá i nepotřebnost odůvodnění takového výroku (§ 243f odst. 3 věta druhá o. s. ř.). V této části je tedy ústavní stížnost zjevně neopodstatněná.

34. Ústavní soud nepřisvědčil ani dalším námitkám stěžovatele, vztahujícím se k tvrzenému nezákonnému dokazování obecných soudů, k nesprávnému posouzení jistoty či nejistoty stěžovatele o výsledku řízení, k povaze kontrolního řízení a k rozporu s principem právní jistoty. Nutno dodat, že ačkoliv jsou napadena tři různá rozhodnutí, jeho námitky směřují obecně proti "napadenému rozhodnutí", aniž by přitom stěžovatel specifikoval, o které konkrétní rozhodnutí se v daném kontextu jedná. Četné citace judikatury Nejvyššího či Ústavního soudu pak stěžovatel opomíná propojit s konkrétními závěry vyslovenými soudy v předchozím řízení, a tak není vždy zcela zřejmé, na co přesně míří.

35. Nutno dodat, že kvalita ústavní stížnosti odpovídá kvalitě obdobných stížností podávaných týměž advokátem v obdobných věcech. Ústavní soud se přitom již v minulosti pozastavil nad úrovní poskytovaných právních služeb, která je zvoleným stylem a rétorikou písemných podání na samé hranici slučitelnosti s profesní etikou advokáta a zneužití práva, což představuje důvod, pro který by bylo možno účastníkovi řízení odepřít náhradu nákladů řízení (viz nálezn ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. IV. ÚS 2699/23, bod 34).

36. Ke stížním námitkám lze konstatovat, že předložené námitky jsou v zásadě jen opakující se polemikou se závěry obecných soudů, které již byly pečlivě a přesvědčivě vypořádány Nejvyšším soudem v řízení o dovolání. Proti závěrům Nejvyššího soudu pak (s výjimkou těch o povaze kontrolního řízení) stěžovatel v ústavní stížnosti jiné konkrétní výhrady neuvedl.

37. Ústavní soud přitom souhlasí se závěry Nejvyššího soudu, že namítané vady při zjišťování skutkového stavu jsou vadami řízení, kterými se Nejvyšší soud s ohledem na konstatování nepřijatelnosti dovolání nemohl zabývat. Nadto soud stěžovateli vysvětlil, že soudy I. a II. stupně z předmětných dokumentů žádná skutková zjištění nečinily. Jde-li o otázku hodnocení nejistoty stěžovatele o výsledku řízení obecnými soudy, tu zodpověděl Nejvyšší soud při komplexním hodnocení závěrů obecných soudů o nepatrném významu posuzovaného přestupkového řízení pro stěžovatele.

38. Ústavní soud dále souhlasí i s hodnocením povahy kontroly stěžovatele, vykonané dle kontrolního řádu. Ta samotnému řízení sice předcházela, avšak sama o sobě nemohla vyústit v uložení nápravných (sankčních) opatření. Jejím výsledkem mohlo být pouze zahájení navazujícího správního řízení, v němž by byly kontrolou zjištěné nedostatky projednány. Nejvyšší soud v minulosti připustil (viz rozsudek ze dne 12. 7. 2023, sp. zn. 30 Cdo 283/2023), že v ojedinělých případech tomu může být jinak, umožňuje-li zvláštní právní předpis. Tak je tomu např. v § 31 odst. 1 písm. h) zákona č. [133/1985](#) Sb., o požární ochraně atd., kdy je kontrolním protokolem kontrolované osobě přímo ukládáno konkrétní opatření, resp. povinnost (k nápravě). V nyní posuzované věci je však situace odlišná, kontrolní protokol zde slouží pouze jako podklad (podnět) pro zahájení správního řízení o vyvození sankční odpovědnosti a je jedním z důkazů, kterým se příslušný správní orgán v posléze zahájeném řízení zabývá. Existence tohoto protokolu přitom nezbavuje správní orgán povinnosti vycházet při rozhodování nikoli pouze ze zjištění, která byla při provedené kontrole učiněna (shodně srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. 7 A 59/99). Nelze tedy přisvědčit právnímu názoru stěžovatele, že je provedená kontrola součástí později zahájeného správního řízení.

39. Ústavní soud na základě výše uvedeného shledal, že napadeným usnesením Nejvyššího soudu, stejně jako napadeným rozsudkem obvodního soudu a napadenými výroky I. a II. rozsudku městského soudu stěžovatelova ústavně zaručená práva porušena nebyla. Usnesení Nejvyššího soudu o odmítnutí dovolání pro nepřijatelnost je z hlediska zákonné úpravy plně akceptovatelné a odpovídá standardu stanovenému ve stanovisku pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 a nelze je

považovat za jakkoliv vybočující z mezí ústavnosti či za projev přepjatého formalismu. Z tohoto důvodu Ústavní soud návrh na jeho zrušení odmítl jako návrh zjevně neopodstatněný. Stejně tak odmítl Ústavní soud návrh na zrušení napadeného rozsudku obvodního soudu a rozsudku městského soudu, a to s výjimkou výroku III. rozsudku městského soudu, který Ústavní soud z výše uvedených důvodů zrušil.

40. V této souvislosti však Ústavní soud znovu připomíná, že od pravidla přiznávání nákladů odškodňovacího řízení poškozeným, byli-li co do základu věci úspěšní, je možné se odchýlit, je-li například skutečným motivem podávání velkého množství žalob v těchto typech řízení právě jen přiznání náhrady nákladů řízení. O to spíše, je-li úroveň poskytované právní služby zvoleným stylem a rétorikou písemných podání na samé hranici slučitelnosti s profesní etikou advokáta a zneužití práva, což představuje důvod, pro který by právě bylo možno účastníkovi řízení odepřít náhradu nákladů řízení, které by mu jinak měly dle § 142 odst. 3 o. s. ř. náležet (srovnej nález ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. IV. ÚS 2699/23). Takovýto závěr by však musel obecný soud řádně a přesvědčivě odůvodnit.

VI. Závěr

41. S ohledem na všechny uvedené důvody Ústavní soud ústavní stížnosti částečně vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil výrok III. napadeného rozsudku městského soudu pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Tím Ústavní soud otevírá městskému soudu procesní prostor, aby o nákladech řízení rozhodl nově. V následném řízení je přítom městský soud vázán právními závěry obsaženými v tomto nálezu.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)